

Johannes 16

1 Deze woorden heb ik tot u gesproken, opdat gij u niet zult afkeren. **2** Zij zullen u uit de synagoge stoten. Ja, het uur komt zelfs, dat ieder die u doodt, zal menen daardoor God te dienen.

3 Dit zullen zij doen, omdat zij noch de Vader kennen noch mij. **4** Maar ik heb deze dingen tot u gesproken, opdat gij, wanneer hun tijd zal zijn gekomen, u moogt herinneren, dat ikzelf het u heb gezegd. Ik heb u deze dingen niet van het begin af gezegd, omdat ik bij u was.

5 Nu ga ik heen naar Hem die mij gezonden heeft, en niemand van u vraagt mij: Waar gaat gij heen?

6 Want omdat ik deze dingen tot u gesproken heb, heeft droefheid uw hart vervuld. **7** Ik echter verkondig u de waarheid: Het is beter voor u dat ik heenga; want als ik niet heenging, zou de helper niet tot u komen. Wanneer ik echter ga, zal ik hem tot u zenden.

8 En hij zal bij zijn komst de wereld tot inzicht brengen omtrent de zonde en de vervulling van de goddelijke wet en het oordeel. **9** Allereerst omtrent de zonde – dat is: zij geloven niet in mij. **10** Omtrent de vervulling van de goddelijke wet – dat is: ik ga naar de Vader en gij zult mij niet meer zien. **11** Omtrent het oordeel – dat is: over de vorst van deze wereld is de beslissing al gevallen.

12 Nog veel heb ik u te zeggen, maar gij kunt het nog niet dragen. **13** Maar wanneer hij komt, de Geest van de waarheid, zal hij u de weg wijzen naar de volle waarheid. Want hij zal niet uit zichzelf spreken, maar wat hij hoort zal hij uitspreken en hij zal u het komende verkondigen. **14** Hij zal mijn geestlicht openbaren, want uit mijn wezen zal hij nemen wat hij u zal verkondigen. **15** Alles wat de Vader in zich heeft, leeft ook in mij. Daarom heb ik u gezegd, dat hij uit mijn wezen neemt wat hij u zal verkondigen.

16 Een korte tijd nog, dan zult gij mij niet meer zien; en weer een korte tijd, dan zult gij mij zien. Want ik ga heen tot de Vader.

17 Toen zeiden enkele leerlingen tegen elkaar: Wat betekent toch wat hij ons zegt: Een korte tijd nog, dan zult gij mij niet meer zien; en weer een korte tijd, dan zult gij mij zien – en: Ik ga tot de Vader? **18** Zij zeiden dan: Waarom zegt hij: een korte tijd? Wij weten niet, wat hij bedoelt.

19 Jezus doorzag dat zij hem een vraag wilden stellen, en hij zei tegen hen: Bespreekt gij met elkaar, dat ik zei: Een korte tijd nog, dan zult gij mij niet meer zien; en weer een korte tijd, dan zult gij mij zien? **20** Amen ik zeg u: gij zult treuren en klagen, maar de wereld zal zich verheugen; gij zult bedroefd zijn, maar uw droefheid zal tot vreugde worden. **21** De vrouw lijdt, wanneer zij baren moet, omdat haar tijd gekomen is. Zodra zij echter het kind gebaard heeft, denkt zij niet meer aan haar pijn, uit vreugde dat een mens in deze wereld is geboren. **22** Zo zijt ook gij nu bedroefd, maar ik zal u weerzien en uw hart zal zich verheugen; en niemand neemt die vreugde van u af. **23** Op die dag zult gij mij geen vraag meer stellen.

Amen, amen, ik zeg u: Als gij de Vader in mijn naam iets zult vragen zal Hij het u geven, in mijn naam. **24** Tot nu toe hebt gij nooit iets in mijn naam gevraagd. **25** Vraagt en gij zult ontvangen, opdat uw vreugde vervuld wordt! Dit alles heb ik in beeldd spraak tot u gezegd. Het uur komt, dat ik niet meer in beeldd spraak tot u spreken zal, maar vrijuit de Vader zal verkondigen. **26** Op die dag zult gij in mijn naam bidden. En ik zeg u niet, dat ik de Vader voor u vragen zal. **27** Want de Vader zelf heeft u lief, omdat gij mij hebt liefgehad en hebt

geloofd, dat ik van God ben uitgegaan. **28** Ik ben uitgegaan van de Vader en ben in de wereld gekomen; nu verlaat ik de wereld weer en ga naar de Vader.

29 Zijn leerlingen zeiden: Zie, nu spreekt gij vrijuit en gebruikt in het geheel geen beeldspraak. **30** Nu zien wij in, dat gij alle dingen doorziet en het niet nodig hebt dat iemand u iets vraagt. Daarom geloven wij, dat gij van God zijt uitgegaan. **31** Jezus antwoordde hun: Nu gelooft gij? **32** Let op, het uur komt en is al gekomen, dat gij uiteen gedreven wordt – ieder wordt op zichzelf teruggeworpen – en mij laat gij alleen. Maar ik ben niet alleen, want de Vader is met mij.

33 Dit heb ik tot u gesproken, opdat gij in mij vrede hebt. In de wereld leeft gij in verdrukking, maar sterkt uw moed, ik heb de wereld overwonnen.

Beschouwing bij Johannes 16, de vaste perikoop van de vijfde Paasweek

Inleiding

Jezus Christus' woorden van afscheid, de zogenoemde "afscheidsreden", worden gesproken na het laatste avondmaal. De reden beginnen op het einde van het 13de hoofdstuk en ontwikkelen zich in de hoofdstukken 14, 15 en 16. In hoofdstuk 17 komt dan het hoogste wat op aarde is opgeschreven; hier horen de leerlingen (en wij met hen!) in het "hogepriesterlijk gebed" hoe en wat de Christus Jezus tot zijn Vader bidt. Hier is de Liefde zelf aan het woord. Daarna begeven Jezus en zijn leerlingen zich naar de tuin van Gethsemane, waar Jezus uiteindelijk gevangen genomen wordt.

De afscheidswaarden beginnen nadat Judas Iskariot het brood heeft ontvangen en daarop meteen naar buiten gaat. En "het was nacht" (Johannes 13, 27-30). Die bepaalde kwaliteit van de nacht, waarin dingen gebeuren die het daglicht niet kunnen verdragen, wordt ook zichtbaar in de voorspelling van Jezus, dat Petrus hem die nacht driemaal zal verloochenen (Johannes 13, 36-38). Je kunt er de twee kanten van het boze in herkennen. Judas vertegenwoordigt dan het boze dat de mens aan de materie wil binden, Petrus dan het boze dat de materie juist wil ontvluchten. Hiermee eindigt het 13de hoofdstuk.

Maar tussen het naar buiten gaan van Judas en de voorspelling in verband met Petrus, wordt het bovenzinnelijk daghelder in de nacht; de nacht breekt open. De twee kanten van het boze vormen hier als het ware de kiembladen waartussen het nieuwe plantje zal verschijnen. En net zoals de kiembladen al snel moeten verdorren, zal in de opstanding het boze worden overwonnen; het heeft dan zijn opdracht volbracht. Vanaf dan kan ieder mens de vrije toegang vinden tot de opstandingskrachten.

In twee duizelingwekkende zinnen zet de Christus-Jezus samenvattend neer wat de bedoeling is:

"Nu heeft het geestlicht de Mensenzoon volledig doordrongen en God leeft in dit geestlicht; en als God in dit geestlicht leeft, dan zal God hem ook in Zijn geestlicht opnemen; dadelijk zal Hij hem opnemen (Johannes 13, 31-32)". (Noot: in oudere vertalingen, die vertrouwd in de oren klinken, wordt de term *geopenbaard* gebruikt: *"Nu is de Mensenzoon geopenbaard..."*)

Je kan het begrip “Mensenzoon” benaderen als de in de drie jaren na de doop in de Jordaan, volledig door Christus doordrongen mens Jezus. (Waarbij die mens in werkelijkheid niet zomaar een gewoon mens was, gezien zijn specifieke voorgeschiedenis.) De Mensenzoon is nu goddelijk klaar voor de onderwereld van de nacht: voor lijden, dood en hellevaart. Maar daarna ook goddelijk klaar voor de bovenwereld van de dagheldere nacht: de bovenzinnelijke sterrenwereld, die de wereld is van de Vader. In bijbelse termen, wordt de Mensenzoon “verhoogd”, eerst aan het kruis, daarna in de hemel.

De Vader is echter maar kenbaar in/door Zijn eengeboren Zoon (zoals te lezen in de proloog van het evangelie volgens Johannes; in 1, 14 en 18). Met andere woorden: als de Christus/Godszoon openbaart de Vader zich in de Mensenzoon en als de Christus/Godszoon wordt de Mensenzoon in de Vader geopenbaard. Het eerste voltrekt zich tijdens het leven van Christus op aarde, zowel vóór als na zijn opstanding; het tweede pas bij zijn hemelvaart.

Jezus Christus gaat dan verder: *“Kinderen, nog een korte tijd ben ik bij jullie. Jullie zullen mij zoeken. En zoals ik tegen de Joden heb gezegd: Waar ik heen ga, kunnen jullie niet komen, zo zeg ik dat nu ook tegen jullie. Een nieuw gebod (vanuit het Grieks ook te vertalen als “streefdoel”!) geef ik jullie: dat jullie elkaar liefhebben. Daaraan zullen allen herkennen dat jullie mijn leerlingen zijn, als jullie elkaar liefde betonen (Johannes 13, 33-35)”*. De liefde die hier bedoeld wordt, is de goddelijke liefde, de “agape”.

Aan het begin van de afscheidsreden is als kiem al alles voorhanden, wat dan in de volgende hoofdstukken in één machtige woordstroom wordt uitgewerkt.

Hoofdstuk 16

In vergelijking met de voorgaande woorden in hoofdstukken 14 en 15, krijgen de afscheidswaarden in dit hoofdstuk een licht ander karakter. Een paar dingen vallen op:

- Het woord “agape”, de hoogste vorm van liefde, de goddelijke liefde, komt er helemaal niet in voor. In vers 27 wordt weliswaar van de Vader gezegd dat hij de leerlingen lief heeft, maar daar gaat het om de vriendschappelijke liefde, de “philia”.
- Er wordt amper beeldspraak gebruikt. Er is ook geen Ik Ben-woord.
- De inhoud is een herhaling en tegelijk min of meer een samenvatting van de vorige hoofdstukken.
- De leerlingen mengen zich in het betoog.

Onlogisch is dit allemaal niet, want wel passend bij een slot.

De vraag is dan waarom de volgorde van deze vaste perikopen van de Paastijd, een andere is en hoofdstuk 14 voorzien is voor volgende week. Naar mijn gevoel heeft dat te maken met het tijdstip waarop de leerlingen hoofdstuk 14 horen (dat is het hoofdstuk met het Ik-Ben woord “Ik Ben de Weg en de Waarheid en het Leven”), en het tijdstip waarop wij als christenen dit nú horen.

De leerlingen worden door Christus meegenomen in de hogere sfeer van de opengebroken nacht. Het is al de sfeer van de Vader. En die hoort normaal gezien in de eerste diepe slaap van de mens; de diepste slaap komt namelijk aan het begin van de nacht. In die sfeer zijn de leerlingen echter helder wakker en krijgen de hoogste lering.

Voor ons ligt dat anders. De hoogste lering komt laatst en dient om ons voor te bereiden op Pinksteren. Hoofdstuk 14 ademt al iets van het Pinkstervuur. Nergens anders komt het woord “agape” zoveel voor als in dat hoofdstuk. Voor ons doet deze volgorde ook letterlijk wat de bedoeling is van “de helper”: door de herinnering aan het eerder gehoorde in hoofdstuk 15 en 16 te wekken, open worden voor een zich verder verdiepend inzicht.

Hoofdstuk 16 bereidt voor op Hemelvaart, want Jezus Christus heeft het in vers 6 duidelijk niet alleen over de tijd tussen zijn dood en opstanding.

Een paar dingen die eigen zijn aan dit hoofdstuk:

- De mededeling dat het ware esoterische christendom niet opgenomen zal worden in de main stream cultuur, wat in onze tijd heel erg ervaarbaar is. Het eenzijdig natuurwetenschappelijk mens- en wereldbeeld, met de materie als afgod, probeert al in het kind alles wat niet daarin past te doden. De synagoge was geen tempel, maar de plaats waar onderwezen werd, en nog wordt (v.1). Maar wordt voor ons tot een algemeen beeld.
- De opdracht van de helper, de Geest van de waarheid, wordt gepreciseerd (v. 8-11):
 - Inzicht brengen in het eigenlijke wezen van de zonde, wat zich uitdrukt in het ontkennen van de geestelijke wereld. Het gaat uiteindelijk om het **geloof** in het Christuswezen.
 - Inzicht brengen in de wijsheid van het feit, dat de Mensenzoon, omwille van de ontwikkeling van de menselijke vrijheid, zich moet terugtrekken, maar daarmee niet verdwijnt. Dit inzicht wekt **liefde** voor het onzichtbare.
 - Inzicht brengen in de rol van de tegenmachten. Het maakt dat er **hoop** is, wat de moed wekt om in vrijheid aan de toekomst te werken.
- Vers 12 biedt niet alleen het perspectief op de 40 dagen na de opstanding, maar opent verre horizons. De openbaring gaat altijd voort!
- De ontredde en droefheid die in eerste instantie in de volgende uren en paar dagen zal ontstaan, maar nog meer na de hemelvaart, wordt vergeleken met de pijn van een barende vrouw. Een terugkerend beeld in de evangeliën. De komst van “de helper”, de “Geest van de Waarheid”, wordt dus verbonden met een geboorte door/in de mens. Vanaf dat moment kan de mens vanuit de Christus - in - hem, die één is met de Vader, bidden. V. 20-23

Omdat v.23-33 de inhoud vormen van de Hemelvaartperikoop, daarover meer over anderhalve week...

